

РЕЦЕНЗИЯ

от Керанка Георгиева Велчева, доц. д-р,
 Шуменски университет "Епископ Константин Преславски"
 ПН 1.3 Педагогика на обучението по ...
 (Методика на обучението по технологични и технически дейности)

за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР”
 на **Гергана Венчова Божурска**
 по научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика”,
 област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление
 1.2. Педагогика.

дисертационния труд на тема:
**„ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРАНИЯ ПОДХОД ПО КОНСТУИРАНЕ И
 ТЕХНОЛОГИИ В ДЕТСКАТА ГРАДИНА“**

1. Данни за докторанта.

Гергана Велчова Божурска е родена на 11.04.1980 г. в гр. Благоевград.

Завършила е висше образование през 2007 г. във ВУ „Земеделски колеж”- гр. Пловдив – специалност „Стопанско управление” – образователна квалификационна степен „бакалавър”. През 2012г. придобива образователна магистърска степен „Финанси” - в ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград. След което, 2015г. завършва магистърска степен по Предучилищна педагогика - в ЮЗУ „Неофит Рилски” гр. Благоевград. В към настоящия момент завършва магистратура по Предучилищна и начална училищна педагогика – в ЮЗУ „Неофит Рилски”.

От месец април 2014г. работи като учител в ДГ „Детски свят”- Благоевград.

2. Данни за процедурата Гергана Велчова Божурска е зачислена в докторантурата на 09.01.2017г. със Заповед № 46 от 09.01.2017 г.

Срок за завършване на докторантурата 08.01.2020 г.

Докторантурата е по Научна специалност: ПН 1.2. Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика) с тема на дисертационния труд: „Личностно-ориентираният подход по конструиране и технологии в детската градина”, утвърден и избран е научен ръководител проф. д-р Георги Иванов.

3. Данни за дисертацията и автореферата

3.1. Актуалност на разработката и полза за практиката

Тематиката на предложения дисертационен труд е много актуална и интересна. Тя е свързана с един от важните проблеми на съвременното обучение - непрекъснато повишаване усвояването на знания и формиране на умения в съответствие с интензивно променящите се условия. Въпросът за непрекъснатото усъвършенстване на обучението, прилагането на

иновативни стратегии, подходи и методи за трансфер на знания и умения е един от най-актуалните проблеми, залегнали в Стратегията на Европейския съюз „Европа 2020“ като начин за постигане на интелигентен и устойчив растеж. В предложения дисертационен труд е представено изследване, основано на личностно-ориентиран подход в обучението и насочено към подпомагане личностното развитие на децата, към изграждане на ключовите компетентности от Европейската референтна рамка. Задълбочено е изследвано използването на личностно-ориентиран подход в педагогическите ситуации по конструиране и технологии в детската градина.

Важен принос за практиката имат установените в дисертационния труд зависимости между прилагането на различни подходи, методи, техники на личностно ориентирано обучение с успеха и постигането на личностното развитие на децата от предучилищна възраст. Установено е и специфичното влияние на редица фактори, благоприятстващи личностното развитие на децата от тази възрастова група. Това е с особена важност при организиране и провеждане на образователната дейност, развитието на синергетическата философско-педагогическа парадигма, формирането на ефективни образователни политики, усъвършенстването на възпитателно-образователния процес като цяло.

3.2. Аналитична характеристика на дисертационния труд и автореферата

Предложеният за рецензиране дисертационен труд е написан общо на 380 страници. Основният текст е в обем от 222 (двеста двадесет и две) страници, като допълнително са включени и приложения – 168 страници (в които, над 170 снимки, които представят цялостния педагогически експеримент). В него са включени 79 диаграми и 7 таблици, 7 план-конспекта на уроци, 2 анкетни карти, карта за експертна оценка, протокол за наблюдение и обучаващ модел. Библиографията обхваща 123 литературни източници, от които 111 на кирилица и 12 на латиница.

В структурата на дисертацията са включени: увод; три глави; изводи, изследователско-приложни перспективи; препоръки; заключение; приноси; библиография.

В библиографичната справка са включени 130 литературни източници, от които 118 на кирилица и 21 на латиница.

В увода, задълбочено е разгледана теоретичната основа на проблема за подпомагане личностното развитие на децата от предучилищна възраст. Обосновано е значението и потребността от разкриването и приложението на иновационни, интерактивни подходи, методи и форми на обучение за постигането на компетентности, които децата трябва да притежават, за да живеят пълноценно, да формират мироглед и поведение на високоинтелигентни и равноправни граждани на обществото. Мотивирана е потребността, образованието като динамична система да се развива, променя и усъвършенства непрекъснато в съответствие с обществените промени. Разгледани са редица въпроси и предизвикателства, стоящи пред възпитателно-образователния процес, и потребността от преодоляване противоречието между

разширяващия се обхват на компетентностите, необходими за социална реализация и ограничените възможности на децата за себеизразяване и себеутвърждаване.

В първа глава – Теоретична основа на проблема, много подробно и задълбочено са анализирани ролята и значимостта на компетентностния подход, личностно ориентираното обучение и синергетическата философско - образователна парадигма в съвременния етап на организиране на образователния процес за усъвършенстването на възпитателно-образователния процес. В тази част са разгледани научните достижения по проблемите, свързани с овладяването на компетентностите, представени в Наредба №5. Основно са анализирани проблемите, свързани с личностно ориентирано обучение - механизми за реализиране; компетентностния подход, видовете компетентности, подходи и методи за формирането им; мотивацията в обучението като личностен фактор за формиране и развитие на ключови компетентности; аспекти на синергетичен модел на личностно-ориентирано обучение (ЛОО) за формиране и развитие на преносимите умения.

В литературния преглед са представени достиженията на голям брой изследователи от национален и международен мащаб по изследваните проблеми, обхващащи дълъг период от време. Това е позволило докторантката да разгледа проблемите, свързани с образователния процес, а също и най-новите достижения на науката, отнасящи се до приложението на интерактивните методи, различните подходи, форми и начини за промяна визията на образователната парадигма - промяна на ролята на децата, активизиране и интензивно им участие в обучението по конструиране и технологии, развитието на творчеството и креативността и изграждането на личностни качества.

По специално внимание е отделено на личностно-ориентираното обучение, разгледано във философско-образователен и педагогически аспект. Изяснени са същността, значението и механизмите за реализиране на личностно-ориентирано обучение. В теоретичната основа не е пропуснат и въпросът за съвременните концепции на личностно-ориентираното обучение.

Най-голямо внимание е отделено на проблемите, свързани с теорията и практиката за личностно-ориентираният подход в предучилищното образование с акцент върху осъществяване на технологична подготовка.

Задълбочените познания на докторантката са позволили да бъдат правилно дефинирани хипотезите, целите и задачите, поставени в следващите части на дисертацията.

Във втора глава – Методика и организация на изследователската работа - са разгледани основните методологични въпроси на емпиричното изследване. Дефинирани са правилно и аргументирано целите, задачите, хипотезата, свързани с търсенето на отговор на следните въпроси:

- Кои са факторите влияещи върху педагогическото общуване в технологичното обучение?
- Как да се постигне ново качество на общуване при осъществяване на технологичното обучение в детската градина?

- С помощта на кои подходи и техники може да се осъществи ефективен учебно-възпитателен процес в технологичното обучение?
- Как да бъде преодолян нарастващият обхват от една страна на основните компетентности, необходими за социална реализация и от друга, ограничените възможности на подрастващите за себеизразяване и себедоказване?
- Как да бъде постигнато оптимално педагогическо общуване чрез цялостно преосмисляне на образователните стратегии и концепции и прилагане на личностно-ориентиран подход в технологичното обучение?

В тази глава много точно са определени обектът на емпиричното изследване - обучението по конструиране и технологии в детската градина, като условие за самостоятелно развитие на личностните качества на децата от предучилищна възраст и предмета на изследването – ефектите върху личностното развитие на децата от предучилищна възраст като следствие от прилагането на личностно-ориентираният подход по конструиране и технологии в детската градина.

Основна цел на изследването е свързана с подпомагане личностното развитие на децата от предучилищна възраст като следствие от приложението на личностно-ориентирания подход в педагогическите ситуации по конструиране и технологии.

Представената програма на педагогическото изследване, изследователската извадка, изследователският план и компоненти му, определените процедури за измерване са целенасочени и позволяват провеждане на високо научно проучване, получаване на обективни данни и резултати с голяма статистическа значимост.

В трета глава са представени резултатите от емпиричното изследване, като аргументи за направено допускане.

Изследователските резултати са анализирани в следните аспекти:

Първо – центриране на обучението към личността на детето - преход от хетерономия към автономия при управлението на познавателното и практическото поведение на детето;

Второ – допълване на репродуктивния подход за учене - не само работа по инструкция и образец, а учене чрез правене на основата на взето самостоятелно решение, изпълнение на дейност за постигане на това решение, самооценяване на дейността и при необходимост – коригиране на дейността от всяко дете; вземане на самостоятелно решение, като се направи преход от работа по инструкция и образец към дейности, свързани с: повишаване качеството на преподаване на учителя; по-задълбочено усвояване на знанията и по-успешно формиране на уменията на децата за самостоятелно изпълнение на задачите; повишаване на интереса на децата към конструктивно-техническите дейности.

Трето – възпитаване на личностните качества инициативност и предприемчивост на основата както на индивидуалната, така също и на груповата (съвместната, екипната) форма за организация на обучението.

Важно значение при отчитането на резултатите от изследователската работа на този етап има разглеждането ролята на личностно-ориентираният подход и развитието на компетентностите на детските учители. Разработеният от докторант Божурска „Модел за

повишаване компетентността на детските учители по проблемите на личностно-ориентирания подход“ е своеобразна пътека за приложение на компетентностния подход при текущата професионална квалификация на педагозите.

Изследваният личностно-ориентиран подход е използван като еталон за сравняване на получените от емпиричното изследване резултати от работата по конструиране и технологии. Същият подход се използва и като мяра за отчитането на положителен ефект от прилагането на практика на интерактивните подходи, методи и форми на обучение по конструиране и технологии в детската градина. Това потвърждава значимостта на субект-субектната парадигма в съвременното обучение в детската градина и нейната роля във възпитателно-образователния процес.

Резултатите от емпиричното проучване са обобщени в няколко извода. Те са формулирани в логическа последователност, отразяващи кратко, ясно и точно най-важните и обобщаващи резултати за влиянието на прилаганите интерактивни подходи, методи и форми на обучението по конструиране и технологии.

Представено е и отношението на всички участници в учебния процес към ролята на прилаганите подходи на интерактивно „субект-субектно“ обучение, постигането на компетентностите и възможностите за подобряването на процеса на обучението.

На базата на направените изводи са предложени и **изследователско-приложни перспективи и важни препоръки:** за прилагане на субект-субектни отношения в образователния процес; да се поставя детето в центъра на обучението; да се усъвършенства обучението и да се даде възможност за пълноценна изява на всяко дете; да се усъвършенстват взаимоотношенията между всички участници във възпитателно-образователния процес за постигането на по-високи и устойчиви резултати в следващите образователни степени.

4. Приноси

Като краен резултат от емпиричното проучване са дефинирани приноси със значение както научното познание, а така също и за практиката в детската градина. Приносите са кратки, конкретни, правилно синтезирани, точно и ясно отразяващи постигнатите резултати, свързани с разясняването ролята на личностно-ориентирания подход като перспективно направление за интензифициране на процеса на обучението и подпомагане личностното развитие на всяко дете. Получените резултати от извършените емпирични изследвания са съществен принос към:

1. Прилагането на личностно-ориентирания подход в образованието, респективно в детската градина и в ситуациите по Конструиране и технологии;

2. Използването на изследователските резултати за създаване на разширен модел от подходи за оптимизиране на работата не само в ситуациите по Конструиране и технологии в детската градина, но и в останалите образователни направления, както и в училище;

3. Разработването на примерен модел с подходи за оптимизиране на взаимодействието учител-дете при прилагането на личностно-ориентирания подход в ситуациите по Конструиране и технологии, в условията на детската градина. Предложеният модел може да бъде разширен

според конкретните цели и да бъде използван в различни обучения, тренинги, програми, проекти, и пр.;

4. Обосноваването на необходимостта от тематични обучения за учителите, свързани с прилагането на подходи, ориентирани към личността на детето;

5. Лансирането на идеята за необходимостта от промяна и плавен преход от действащите императивни подходи към алтернативни такива, какъвто е личностно-ориентирания подход.

Дисертационният труд е изцяло самостоятелно дело на автора. Той е разработен в съответствие с изискванията на законите и правилниците за развитие на академичния състав в частта за научни степени.

Авторефератът е структуриран правилно и напълно съответства на структурата и съдържанието на дисертацията. Поради това, че обемът на дисертацията е голям, обхваща много проблеми, анализирани са много данни, отразени в таблици и графики, в автореферата са представени най-съществените и обобщаващи трактовки от всички раздели и резултатите от обработваните статистически показатели, за да се открият правилно крайните заключения, изводите и препоръките във връзка с личностно-ориентирания подход и приложението му в практиката.

5. Бележки и препоръки

Бележки с методологичен характер:

Определянето на ефектите от приложението на личностно-ориентирания подход в педагогическите ситуации по конструиране и технологии не може да се осъществи в цялостен план по следните причини: Първо – времето, през което е осъществено изследването, е твърде малко и положителните изследователски резултати не отразяват целия им спектър; Второ – учителите, които творят процесуалната страна на педагогическите ситуации по конструиране и технологии в експерименталното изследване са специално обучени. Какви са гаранциите, че всички учители в детската градина могат да получат същата компетентност и да осъществяват обучение на основата на личностно-ориентирания подход; Трето – приложението на личностно-ориентирания подход само в едно образователно направление – конструиране и технологии, каквито и положителни ефекти да има, не дава основание за извода, че се подпомага личностно развитие на децата. По-добре е да се посочат страните в личностното развитие, които са положително повлияни от осъществяване на обучението по конструиране и технологии, осъществено на базата на този подход.

Препоръка с методически характер:

Използваният от Божурска изследователски подход за избор на контролна и експериментална група и за проследяване динамиката на изследваното явление в тях предполага редица ограничения. По-добре би било да се използва лонгитюдно изследване, за да се определи динамиката в личностното развитие на всяко едно от децата като резултат от участието им в обучението по конструиране и технологии от първа до подготвителна група на детската градина.

Препоръка. Поради това, че изследванията в дисертационният труд са актуални, с широка мащабност, постигнатите резултати са много интересни, направените изводи и препоръки са

важни за разширяване прилагането от обучаващите на вече изпитаните и с доказано положително влияние интерактивните методи и форми на „субект-субектно“ личностно-ориентирано обучение, би било добре резултатите от дисертацията да бъдат популяризирани в специализирания печат.

6. Оценка на публикациите по дисертационния труд

Резултатите от научните изследвания са публикувани в 4 научни статии, представени на национални и международни форуми. Те включват част от теоретичното и емпирично изследване на докторанта като преподавател и учен. Покриват актуална проблематика, върху която авторът показва изразена лична позиция, компетентност и иновативност в своите търсения.

7. Заключение.

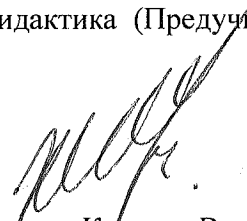
Имайки предвид значимостта на личностно-ориентирания подход за осъществяване на личностно-ориентирано обучение (ЛОО) за подпомагане личностното развитие на децата, считам, че разработеният дисертационен труд е много интересен, актуален и с перспективи за приложение.

Оценявайки високо продължителността, мащабността, комплексността на изследването, считам, че дисертационният труд отговаря по структура, съдържание и обем на изискванията на ЗРАСРБ . Това е достатъчно основание да го **оценя положително**.

Въз основа на доказателствения материал за научни приноси и постижения на дисертационния труд, намирам за основателно да предложа присъждането на образователна и научна степен „доктор“ на Гергана Велчова Божурска в научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика“, област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление, ПН 1.2. Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика).

30.11.2020 г.

Рецензент:

(доц. д-р Керанка Велчева)